

РОЗДІЛ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

УДК 347.455: 347:457

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-3/19>

КРЕДИТНИЙ ДОГОВІР

CREDIT CONTRACT

**Амеліна А.С., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Університет державної фіскальної служби України**

**Давиденко О.В., студент V курсу
Навчально-науковий інститут права
Університету державної фіскальної служби України**

У статті підкреслено важливість кредитного договору серед цивільно-правових договорів. Встановлено, що предметом кредитного договору є дії суб'єктів договору, спрямовані на настання і повернення грошових коштів. З'ясовано, що кредитний договір – це правочин, з якого одночасно виникають обов'язки банку видати кредит та обов'язки позичальника його повернути.

Визначено, що оплатність кредитного договору полягає у тому, що позичальник сплачує проценти за користування кредитом. У статті автори зазначають особливості кредитного договору, аналізують судову практику. Встановлено, що суть кредитного договору безпосередньо розкривається через економічний зміст категорії кредиту. У статті стверджується, що кредитний договір вважається укладеним, якщо сторони у належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору.

У статті проаналізовано істотні умови кредитного договору та зазначається, що до них належать: об'єкти кредитування, розмір кредиту, умови його надання та погашення, відсоткові ставки за користування кредитом та порядок сплати відсотків, умови здійснення банківського контролю за використанням коштів, способи забезпечення виконання клієнтом зобов'язань за договором, перелік розрахунків та відомостей, необхідних для кредитування, строк їх надання клієнту, майнова відповідальність за порушення умов договору тощо.

Зазначається, що конкретний зміст кредитного договору і перелік всіх його умов визначаються за згодою сторін. Встановлено, що під час дослідження правової природи кредитного договору одним з найбільш проблемних та дискусійних у науці є питання співвідношення кредитного договору та договору позики.

Акцентовано увагу на тому, що у разі невиконання або неналежного виконання обов'язків, передбачених кредитним договором щодо забезпечення повернення кредиту, а також у разі втрати або суттєвого погіршення стану наданого в заставу майна, яке залишається у користуванні, банк має право вимагати дострокового повернення кредиту та сплати фактично нарахованих процентів.

Встановлено, що місце кредитного договору характеризується тим, що він тісно пов'язаний з договорами купівлі-продажу, поставки, підряду та іншими цивільно-правовими договорами.

Ключові слова: кредитний договір, договір, кредит, позика, істотні умови, невиконання, неналежне виконання обов'язків, зобов'язання.

The article emphasizes the importance of a loan agreement among civil contracts. It has been established that the subject of the loan agreement are the actions of the subjects of the contract aimed at the onset and return of funds. It has been found that a loan agreement as a law, from which at the same time there are duties of the bank to issue a loan, and the borrower to return it.

It is determined that the payment of a loan agreement lies in the fact that the borrower pays interest on the use of a loan. In the article, the authors indicate the peculiarities of the loan agreement, analyze judicial practice. It is established that, the essence of the loan agreement is directly disclosed through the economic content of the category of loan. The article states that the loan agreement is considered to be concluded if the parties in proper form have agreed on all significant terms of the contract.

The article analyzes the essential terms of the loan agreement and states that they include: lending objects, loan size, conditions for its provision and repayment, interest rates for the use of loan and interest rates, conditions for banking control over the use of funds, methods for ensuring the implementation of funds, Customer obligations under the contract, a list of calculations and information necessary for lending, the term of their provision of the client, property responsibility for violating the terms of the contract, etc.

It is noted that the specific content of the loan agreement and the list of all its conditions are determined by the consent of the parties. It is established that in the study of the legal nature of the loan agreement, one of the most problematic and discussion in science is the relation to the relation of the loan agreement and loan agreement.

The emphasis is that in case of non-fulfillment or improper performance of the duties provided for by the loan regulatory agreement, as well as in the event of a loss or significant deterioration in the state of the security, which remains in use, the Bank has the right to demand a early repayment of the loan. and payment of actually accrued interest.

It is established that the place of the loan agreement is characterized by the fact that it is closely linked to the contracts of sale, deliveries, contracts and other paying civil contracts.

Key words: loan agreement, contract, credit, loan, essential conditions, non-performance, improper performance of duties, obligations.

Постановка проблеми. На цей час кредитні відносини існують у всіх сферах господарської діяльності, зокрема у сфері фінансів, у процесі виробництва, споживання та грошових відносин.

Неодмінною умовою життєздатності економіки будь-якої держави є нормальне й стабільне функціонування її кредитно-фінансових інститутів.

Інтенсивна, особливо в останні роки, інтеграція вітчизняної фінансової системи в міжнародну стала причиною того, що кризовий стан світової фінансової системи безпосередньо позначився й на її функціонуванні. Через це в українському банківському секторі погіршився стан справ з ліквідністю, відбулося швидке зростання курсу іноземної валюти, істотно зменшилися доходи населення

та з'явилися інші негативні чинники, що призвело до великої кількості судових спорів щодо виконання кредитних договорів, договорів банківського вкладу, забезпечення договірних зобов'язань, звернення стягнення на заставлене майно, визнання договорів кредиту, поруки, застави, іпотеки недійсними тощо. Значна кількість спорів також стосується договорів, укладених в іноземній валюті, що закономірно в умовах, коли в країні активний іноземний капітал, а національні комерційні банки інтегровані в міжнародну фінансову систему [1].

Стан опрацювання. Наукові дослідження цих питань проводили такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як М.М. Агарков, М.І. Брагінський, А.Ю. Бабаскін, В.А. Васильєва, С.І. Вільнянський, В.В. Вітрянський, В.П. Грібанов, Л.Г. Єфімова, О.С. Йоффе, Є.А. Карманов, Е.С. Компанієць, В.М. Коссаєв, О.В. Кривенда, О.І. Ларушин, В.Д. Лагутін, В. Лексіс, В.В. Луць, Л.А. Луцк, Д.І. Мейер, Р.А. Майданик, Л.А. Новосолова, О.М. Олійник, Л.П. Оплачко, О.П. Орлюк, Є.А. Павлодський, Е.Г. Полонський, Е. Роде, М.Г. Розенберг, Л.Г. Рябоко, Р. Сават'є, Е.А. Суханов, О.А. Флейшиц, Є.О. Харитонов, Ю.І. Чалий, Г.Ф. Шершеневич та інші.

Метою статті є аналіз норм чинного законодавства України щодо особливостей укладення кредитного договору, вивчення його правової природи.

Виклад основного матеріалу. Кредитний договір є цивільним договором, який слід розглядати як комерціалізований різновид договору позики. Серед цивільно-правових договорів важливе місце посідає кредитний договір. Надання банківського кредиту здійснюється на договірній основі.

Відповідно до ст. 1054 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) за кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти [2].

Ціллю кредитного договору є отримання позичальником грошових коштів кредитодавця із зобов'язанням їх повернення та сплати процентів за кредитом.

Предметом кредитного договору є дії суб'єктів договору, спрямовані на настання і повернення грошових коштів. Отже, щоб визначити предмет кредитного договору, необхідно вказати скільки грошей і яким способом кредитодавець передає позичальнику, а останній повертає. Таким чином, об'єктом правовідносин з надання банківського кредиту є гроші [3, с. 380]. Другою складовою частиною предмета договору є спосіб передачі і повернення кредитних грошей.

Кредитний договір є консенсуальним, тобто вважається укладеним від моменту досягнення сторонами домовленості за всіма істотними умовами цього договору та зазвичай є відплатним [4, с. 241]. Дослідження нормативних актів, які регулюють правовідносини з надання банківських кредитів, дає підстави зробити висновок, що кредитний договір є консенсуальним [3, с. 375]. Консенсуальним він є тому, що юридичним фактом, необхідним для визнання виникнення між сторонами правового зв'язку, є сам договір. Права та обов'язки сторін виникають саме з моменту досягнення згоди сторін, яка спрямована на досягнення певних цивільно-правових наслідків. Визначення даного договору консенсуальним має істотне значення для сторін, адже сам договір є юридичним фактом, який породжує цивільні права та обов'язки. Так, для встановлення зобов'язання надати кредит достатньо укласти договір між кредитодавцем і позичальником.

Крім цього, ст. 1054 ЦК України розглядає кредитний договір як правочин, з якого одночасно виникають обов'язки банку видати кредит та обов'язки позичальника його повернути [2]. Крім того, сторони за кредитним договором чітко визначені в законі: банк або інша фінансова установа (кредитодавець), що має ліцензію Національного банку України на всі або окремі банківські операції,

і позичальник, який одержує кошти для підприємницьких чи споживчих цілей [5, с. 56–73].

Оплатність кредитного договору полягає у тому, що позичальник сплачує проценти за користування кредитом. Розмір процентів визначається договором і практично формується на підставі ставки рефінансування, яка доводиться Національним банком України. Розмір процентів і порядок їх сплати залежить від кредитного ризику, надання забезпечення, попиту і пропозиції, що склалися на кредитному ринку [5, с. 56–73].

С.М. Лепех зазначає, що «...двостороннім договором є тому, що кожна з сторін одночасно несе обов'язки щодо другої сторони, тобто кожна сторона є кредитором і боржником. Особливістю цього договору є те, що кредитодавець перший виконує обов'язок з передачі кредитних коштів, а позичальник використовує їх, а потім зобов'язаний повернути та сплатити проценти» [5, с. 56–57].

У правовому розумінні кредитний договір має низку особливостей, насамперед він об'єднує наміри сторін та виконання цих намірів. У частині намірів кредитний договір відображає згоду банку надати позичку на певних умовах та готовність позичальника повернути її протягом визначеного періоду. Як виконання намірів кредитний договір передбачає конкретні дії щодо видачі та погашення позики. Реальні зобов'язання клієнта стосовно повернення позики виникають лише після її отримання, хоча угоду підписують раніше [6, с. 169].

До особливостей кредитного договору відносять також те, що такі договірні стосунки формуються на довірчих (фідучіарних) відносинах. Видача грошових коштів відбувається після вивчення кредитоспроможності позичальника.

Ще однією особливістю кредитного договору є визнання однієї сторони (банку) сильнішою за формальної юридичної рівноправності обох сторін. Мова не про умови, що захищають банк від ризику, а про умови, котрі створюють певні вигоди для банку. Так, для банку такими вигодами можуть бути умови дотермінового погашення позики або ж установлення диференційованих підходів у провадженні процентної політики [6, с. 170].

Суть кредитного договору безпосередньо розкривається через економічний зміст категорії кредиту. У науковій літературі та чинному законодавстві договір банківського кредиту називають договором банківської позики. На двозначність змісту цього терміну вказував ще О.С. Йоффе, класифікувавши у договорі позики як різновид угод щодо безоплатної передачі майна у користування» [7, с. 402].

Кредитний договір вважається укладеним, якщо сторони у належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору. У зв'язку із цим є необхідність розглянути істотні умови кредитного договору. До істотних умов кредитного договору належать: об'єкти кредитування, розмір кредиту, умови його надання та погашення, відсоткові ставки за користування кредитом та порядок сплати відсотків, умови здійснення банківського контролю за використанням коштів, способи забезпечення виконання клієнтом зобов'язань за договором, перелік розрахунків та відомостей, необхідних для кредитування, строк їх надання клієнту, майнова відповідальність за порушення умов договору тощо. Конкретний зміст цього договору і перелік всіх його умов визначаються за згодою сторін [8].

Розглянемо таку істотну умову, як сплата процентів на грошову суму, отриману в кредит. Проценти, сплачувані позичальником за користування кредитом, за своїм характером є встановленою договором платою за користування грошовими коштами, а не неустойкою, яка є не тільки способом забезпечення виконання зобов'язань, а також й однією з форм цивільно-правової відповідальності.

Аналізуючи судову практику, слід зазначити, що певну складність для суддів становлять справи щодо

правомірності підвищення процентної ставки згідно з ч. 2 ст. 1056-1 та ст. 1061 ЦК України [2] у зв'язку з прийняттям Закону від 12.11. 2008 р. № 661 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони банкам здійснювати умови договору банківського вкладу та кредитного договору в односторонньому порядку». Зокрема, ним передбачено, що встановлений ним розмір процентів не може бути збільшений банком в односторонньому порядку, а також, що умова договору банківського вкладу щодо права банку змінювати розмір процентів на строковий вклад в односторонньому випадку є нікчемною.

Проте кредитор зобов'язаний повідомити позичальника про намір підвищити процентну ставку не пізніше ніж за 10 днів до дати початку її застосування, а також запропонувати кредитором додаткову угоду про внесення змін до кредитного договору та повернути її до банку. У разі якщо позичальник не погодиться із запропонованим кредитором розміром процентів, позичальник зобов'язаний протягом п'яти днів повернути кредиторю заборгованість з кредиту, сплатити нараховані проценти, пеню та можливі штрафні санкції в повному обсязі [9, с. 47].

Верховний суд України наголошує, що суди мають зважати на таке: 1) беручи до уваги закріплені Конституцією України принцип незворотності дії в часі законів та інших нормативно-правових актів (ч. 1 ст. 58), усі рішення банку в будь-якій формі (постанова, рішення, інформаційний лист) щодо підвищення відсоткової ставки в односторонньому порядку після 10 січня 2009 року є неправомірними (Рішення Конституційного Суду України від 9 лютого 1999 р. № 1-рп/99 у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення ч. 1 ст. 58 Конституції України (справа про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів);

2) належним повідомленням боржника про підвищення відсоткової ставки за кредитом є спосіб, визначений сторонами в договорі. Банк має довести, що він повідомив боржника в належний спосіб. На підтвердження доведеності цього факту суд, на нашу думку, може використовувати положення ЦПК, що стосуються процедури направлення повісток і повідомлень (так званий локальний предмет доказування);

3) неправомірною є зміна відсоткової ставки навіть у разі належного повідомлення, якщо договором чітко передбачено підписання в таких випадках додаткової угоди;

4) потрібно також враховувати поведінку сторін після прийняття рішення банком щодо зміни відсоткової ставки, зважаючи на положення цивільного законодавства про укладення та зміну договору, зокрема:

а) якщо боржник сплачує відсотки за новою ставкою, то пропозицію слід вважати прийнятою і правочин – учиненим, враховуючи частини 2, 3 ст. 205, ч. 2 ст. 642 ЦК України (навіть за відсутності доказів про належне повідомлення боржника), бо фактичні дії свідчать про прийняття пропозиції;

б) якщо боржник сплачує відсотки за попередньою ставкою та не вчиняв інших дій щодо прийняття пропозиції, то це свідчить про відсутність домовленості й у такому разі слід дотримуватися умов договору [10].

Розглянемо наступну істотну умову, таку як строк. У кредитних договорах є умова про те, що цей договір набирає чинності з дати його укладення та діє до остаточного виконання сторонами прийнятих на себе зобов'язань. Таке тлумачення не може розглядатися як установлення строку дії договору, оскільки це не відповідає вимогам ст. 252 ЦК України.

О. Малахова також зазначає, що такий базовий принцип, як правова основа кредитної угоди, реалізується не повною мірою, тобто українське законодавство потребує вдосконалення, а саме у питаннях захисту прав кредито-

рів, посилення юридичної та економічної відповідальності за порушення умов кредитної угоди» [6, с. 168].

В.В. Вітрянський зазначає, що «...кредитний договір – це різновид договору поруки, та вказує, що він є одностороннім попереднім договором, за яким банк – наступний кредитор, зобов'язується надати поручителю в майбутньому визначену суму коштів на умовах договору поруки. За таких умов кредитний договір є консенсуальним договором» [11, с. 82]. Це підтверджується тим, що він вважається укладеним з моменту подачі клієнтом заяви у банк чи іншу фінансову установу та отримання на пакеті документів печатки уповноваженого банком [12, с. 21–24].

Під час дослідження правової природи кредитного договору одним з найбільш проблемних та дискусійних у науці є питання співвідношення кредитного договору та договору позики [13, с. 8].

Як зазначає А.Ю. Бабаскін, «...співвідношення позикових та кредитних зобов'язань серед науковців є дискусійною темою протягом десятиріч. Ця дискусійність зумовлена: 1) відсутністю в главі 71 ЦК України [2] загальних положень щодо кредиту; 2) структурою глави 71 «Позика». Кредит. Банківський вклад» ЦК України, яка складається з трьох параграфів; 3) наявністю в параграфі 2 «Кредитний договір» глави 71 ЦК України норм, що відсилають до норм, які регулюють договір позики» [14, с. 6].

Приєднуємося до думки Я. Чайковського про те, що кредитні договори залишаються недосконалими. Так, в одному і тому ж банку до однорідних позик можуть бути використані різні за формою кредитні договори; багато пунктів у них неконкретні; взаємні зобов'язання сторін внаслідок нечіткості сформульованих допускають неоднозначне розуміння. Трапляється недбалість в оформленні (немає печатки однієї з сторін, не визначене посадове становище осіб, які підписали договір; окремі пункти незаповнені; назва документа не тотожна щодо різних клієнтів; печатки не відповідають назві позичальника) [15, с. 65].

На думку Я. Чайковського, для того щоб кредитні договори сприяли ефективнішому використанню кредиту, відображали справді партнерські відносини банку з позичальником і мали реальний, не відірваний від фактичного виробничого та фінансового стану позичальника характер, необхідно, щоб вони відповідали наступним вимогам:

– по-перше, кредитний договір треба укладати між банком і платоспроможним позичальником.

– по-друге, грунтуючись на єдиній кредитній політиці держави, кредитний договір разом з тим повинен передбачати індивідуальний підхід до кожного позичальника, що відображав би особливості його галузевої та господарсько-фінансової діяльності.

– по-третє, потрібне дотримання рівноправних партнерських відносин банку з клієнтом.

– по-четверте, як правовий документ кредитний договір повинен відповідати певним вимогам щодо структури, оформлення, чіткості визначених умов та обов'язків сторін.

– по-п'яте, під час визначення основних умов кредитного договору необхідно сповна враховувати можливі зміни ринкової кон'юнктури, що можуть безпосередньо впливати на спроможність виконання сторонами своїх договірних зобов'язань.

– по-шосте, треба забезпечити неухильне дотримання умов кредитного договору обома сторонами [15, с. 65].

Отримавши кредит, позичальник зобов'язаний повернути банку основну суму боргу, сплатити проценти за користування ним у розмірах і в строки, встановлені умовами кредитного договору. У разі невиконання або неналежного виконання обов'язків, передбачених кредитним договором щодо забезпечення повернення кредиту, а також у разі втрати або суттєвого погіршення стану наданого в заставу майна, яке залишається у користуванні,

банк має право вимагати дострокового повернення кредиту та сплати фактично нарахованих процентів.

У разі несвоєчасного погашення кредиту або відсотків за його користування банк має право видавати наказ про примусову оплату боргового зобов'язання, якщо це передбачено угодою [16]. Таким чином, має унікальну можливість безспірною списання коштів з банківського рахунка свого клієнта, у разі якщо клієнт надасть на це згоду в письмовій формі в кредитному договорі або в іншому правочині, укладеному з банком [17, с. 264].

Якщо позичальником порушуються будь-які умови кредитного договору, банк може розцінювати його дії як невиконання або неналежне виконання зобов'язань. Це може спричинити настання правових наслідків, передбачених договором або чинним законодавством. Належним виконанням кредитних зобов'язань є, серед іншого, і повернення боргу у строк та в порядку, зазначених у договорі. Чинним законодавством дострокове погашення боргу допускається лише за договором безпроцентної позики.

Банки найчастіше налічують позичальникам комісії в процентному співвідношенні від суми боргу або дострокового погашеної суми кредиту. Штрафи застосовуються як при повному, так і при частковому достроковому поверненні кредиту. Необхідно також звернути увагу, що крім нарахування штрафних санкцій, банки можуть застосовувати й інші заходи відповідальності за порушення позичальником умов кредитних договорів [17, с. 265].

Цивільним кодексом України передбачено, що наслідками порушення зобов'язань можуть бути:

1) припинення зобов'язання в результаті односторонньої відмови від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом, або розірвання договору; 2) зміна умов зобов'язання; 3) сплата неустойки; 4) відшкодування збитків та моральної шкоди [2].

Слід зазначити, що цей перелік не є вичерпним, і банки можуть встановлювати й інші види відповідальності пози-

чальника за неналежне виконання зобов'язань, у тому числі за дострокове погашення боргу [17, с. 265].

Місце кредитного договору характеризується тим, що він тісно пов'язаний з договорами купівлі-продажу, поставки, підяду та іншими оплатними цивільно-правовими договорами. Сторона, яка виконує в такому договорі грошове зобов'язання, може використати кредитні кошти для оплати товарів, робіт, послуг. З іншого боку, підставою для одержання кредиту досить часто є саме цивільно-правовий договір, який опосередковує передачу майна, виконання робіт, надання послуг [3, с. 373–374].

Таким чином, кредитний договір – це самостійний договір у системі цивільно-правових договорів. У науці цивільного права дуже часто кредитний договір плутають із договором позики, але це два різних договори, які суттєво відрізняються один від одного. Тому не можна говорити про те, що кредитний договір є різновидом договору позики. Цей договір є поіменованим, консенсуальним, двостороннім, оплатним, строковим, міновим договором. За критерієм поділу договорів за спрямованістю на досягнення матеріально-правового результату кредитний договір належить до договорів про надання послуг. Істотними умовами кредитного договору є лише ті умови, які не можуть бути визначені інакше, як шляхом взаємного узгодження їх сторонами кредитного договору і без обумовлення яких кредитний договір вважається неукладеним. Це, зокрема, умови про предмет договору, сума і строк дії та цілі кредиту, умови і порядок його видачі та погашення, термін його повернення, розмір і порядок сплати процентів за користування грошовими коштами, види забезпечення зобов'язань позичальника, порядок плати за кредит, права і обов'язки сторін, відповідальність сторін щодо видачі та погашення кредиту, а також ті умови, щодо яких за заявою однієї з сторін повинна бути досягнута згода. У разі невиконання чи неналежного виконання договору настає відповідальність за порушення кредитного договору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Узагальнення судової практики розгляду цивільних справ, що виникають з кредитних правовідносин (із змінами і доповненнями, внесеними повідомленням Верховного Суду України від 1 грудня 2011 року). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00014> (дата звернення 24.03.2021).
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435 – IV/ Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356.
3. Дзера О.В., Боброва Д.В., Довгерт А.С. Цивільне право України: Підручник: У 2 кн. / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. Київ: Юрінком Інтер, 2002. Кн. 2. 640 с.
4. Шевченко Я.М. Цивільне право України: Академічний курс: Підручник: У 2 т. / за ред. Я. М. Шевченко. Вид. 2-ге, доп. і перероб. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. Т. 2. Особлива частина. 520 с.
5. Лепех С.М. Кредитний договір: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 Львівський національний університет ім. Івана Франка. Львів, 2003. 206 с.
6. Малахова О. Кредитна угода як основа ефективної взаємодії банків з позичальниками. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2011. Випуск 16. С. 165–173. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/26388/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%20%D0%9E.pdf>.
7. Йоффе О.С. Обязательственное право. Москва: Юридическая литература, 1975. 880с.
8. Мазурков В.С. Особливості правового регулювання кредитних договорів. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. Суми. УАБС НБУ, 2007. Вип. 21. С. 328–332. URL: file:///C:/Users/%D0%90%D0%BC%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BD/Desktop/Mazurkov_kredytuvannia.pdf.
9. Гриник Л.І. Сплати процентів як істотна умова кредитного договору. *Сучасні виклики українського права у контексті європейської інтеграції*. Бюлетень № 1. 2016. С. 46–49.
10. Судова практика розгляду цивільних справ, що виникають з кредитних правовідносин. URL: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/F7B77DDB0B200007C22577F200512993> (дата звернення 24.03.2021).
11. Вітрянський В.В. Кредитний договір: поняття, порядок укладення та виконання. Москва: Статут, 2005. 221 с.
12. Гриник Л. Поняття кредитного договору. *Leges si viata*. 2015. С. 21–24.
13. Кудрявцев В.І. Теоретико-правові засади забезпечення виконання зобов'язань за кредитним договором: монографія. Тернопіль: підручники і посібники, 2018. 240 с.
14. Бабаскін А.Ю. Співвідношення кредитного договору та договору позики у цивільному законодавстві України. *Підприємництво, господарство і право*. № 12. 2017. С. 5–8.
15. Чайковський Я. Кредитний договір: вітчизняна практика і зарубіжний досвід. *Вісник Тернопільської академії народного господарства*. Тернопіль: Економічна думка, 1999. Випуск 6. С. 64–66.
16. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000. № 2121 – III. Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 5. Ст. 30.
17. Гринь О.В. Правові наслідки неналежного виконання кредитного договору боржником: *Правозахисний рух: історія та сучасність*: матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. 2017. С. 263–266. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/46331/Grin2.pdf>.